

уроках географії спрацьовує така ж схема. Наприклад, землетрус у Туреччині: причина – війна в Україні: гатіння важким озброєнням в одну й ту саму тектонічну плиту протягом року, дало очікувані фахівцями-сейсмологами результати. За геотектонічною гіпотезою, можна пояснити «рухи, деформації і сейсмічну активність верхньої оболонки Землі» [3].

Аби глибше зрозуміти медіаповідомлення, педагоги мають створити передумови для вивчення соціальних явищ, що нададуть можливості учням аналізувати, використовувати докази, ґрунтовно аргументувати своє бачення, формувати особисту думку, правильно користуватися джерелами інформації, створювати і аналізувати тексти різних медіаплатформ.

Список використаної літератури

1. Медіаграмотність у початковій школі: посібник для вчителя / За редакцією Волошенюк О. В., Іванова В. Ф. Київ : ЦВП, АУП, 2018. 234 с. URL: https://www.aup.com.ua/uploads/Pochatkova_school_2018.pdf
2. Конспект книги «Як розмовляти з дітьми про мистецтво». URL: <https://supportyourart.com/stories/artandchildren/?rq=%D1%8F%D0%BA%20%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%BB%D1%8F%D1%82%D0%B8%20%D0%B7%20%D0%B4%D1%96%D1%82%D1%8C%D0%BC%D0%B8>
3. Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%BE%D0%BD%D1%96%D0%BA%D0%B0_%D0%BF%D0%BB%D0%B8%D1%82

Ольга Петришина,

*кандидат філологічних наук, доцент,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль, Україна*

Леся Гапон,

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української мови та методики її навчання,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль, Україна*

ФОРМУВАННЯ МЕДІАГРАМОТНОСТІ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

Сучасне суспільство потребує людей, здатних демонструвати високу продуктивність праці, ефективно діяти у змінних умовах, добре орієнтуватися в мережевому просторі, критично мислити, протистояти негативним впливам і маніпуляціям, бути гнучким, позитивно налаштованим, активним. У цифровому суспільстві набуття згаданих вище якостей неможливе без опанування медіаграмотністю і медіакомпетентністю.

Медіаграмотність – це комплекс умінь і навичок для розуміння тексту, виокремлення в ньому першорядної і другорядної, достовірної і недостовірної, необхідної і надлишкової інформації, розрізнення підтексту тощо.

Медіакомпетентність передбачає застосування інформаційно-комунікаційних технологій для створення, пошуку, обробки, обміну інформацією у професійній діяльності, публічному просторі та приватному спілкуванні.

Сприятливі умови для формування медіаграмотності створює реформа «Нова українська школа» (далі – НУШ). У засадничих документах, спрямованих на

реалізацію НУШ – Законі України «Про освіту» (2017) і «Про повну загальну середню освіту» (2020), Держстандарті початкової освіти (2018) і Держстандарті базової середньої освіти (2020) — йдеться про компетентності й наскрізні вміння, необхідні для виховання медіаграмотного покоління, зокрема про інформаційно-комунікаційну компетентність, вміння читання з розумінням; висловлювати власну думку усно і письмово; критичне та системне мислення тощо [2; 3; 4].

Органічною частиною сучасного освітнього процесу стали медіатексти – особливий комунікативний продукт, що об'єднує медійні (візуальні, звукові, аудіовізуальні) та вербальні одиниці.

Про використання таких текстів для формування медіаграмотності у навчальному процесі писали Н. Бондаренко, Н. Голуб, Г. Корицька, О. Горошкіна, В. Шуляр. Дидактичний аспект медіатексту виклав В. Шуляр, трактуючи «особистісно й соціально значущим навчальним медіапродуктом співпраці медіачитача й медіасловесника» [8].

У Додатку 2 до Держстандарту базової середньої освіти «Вимоги до обов'язкових результатів навчання учнів у мовно-літературній освітній галузі (українська мова, українська література, зарубіжні літератури (у перекладі українською мовою))» слово «медіатекст» уживається 167 разів. Наприклад: *[учень/учениця] вичерпно відповідає на запитання за змістом почутого повідомлення (зокрема художнього тексту, медіатексту) [6 МОВ 1.1.2-1]; слухає інформацію з різних джерел на відому і нову тематику, подану у вільному темпі, тексти (зокрема художні тексти, медіатексти) [9 МОВ 1.1.1] тощо [2].*

У Модельній навчальній програмі О. Заболотного та ін. запропоновано такі види навчальної діяльності, спрямовані на створення медіатекстів: підготовка аудіо-чи відеорекомендацій (постер, слайди, відеоролик) для соцмереж про поширені лексичні помилки; виконання проєкту (наприклад, складання рекламного тексту з метою спонукати правильно добирати слова, урізноманітнювати своє мовлення тощо); підготовка аудіоповідомлення для соцмереж про поширені помилки в наголошуванні слів; складання «хмари слів» на вивчену орфограму; підготовка відеопам'ятки (постерів, слайдів, відеороликів, схем) для соцмереж про вживання апострофа чи м'якого знака тощо [5].

Для формування медіаграмотності на уроках української мови доцільно використовувати такі медіатексти: огляд новин, заголовки, написи під зображеннями, дописи на сайтах, пости в соцмережах, реклами, кулінарні рецепти, рецензії на фільми, прогнози погоди, репортажі, інфографіку, відеоролики тощо.

Методика роботи з медіатекстами включає такі етапи: сприймання (читання, розглядання, слухання) розуміння тексту; аналіз змісту та форми (жанру) медіатексту; оцінювання інформаційного матеріалу та використаних медіатехнологій; систематизація та узагальнення; формулювання висновків та вираження ставлення до даного медіатексту.

Медіатексти широко представлені в сучасних підручниках з української мови [6; 7]. На їх основі створюються комплексні компетентнісні завдання [6, с. 61–62], вправи [7, с. 15] тощо.

Отже, ефективна робота з медіатекстами сприяє становленню медіаграмотної особистості, розвитку ключових компетентностей, дослідницьких та творчих здібностей учнів/учениць. А це, за влучним висловом Н. Бондаренко, – «осучаснює і збагачує зміст мовної освіти на основі уміжпредметнення, наповнює його актуальними смислами» [1, с. 22].

Список використаної літератури

1. Боднарченко Н. Медіатекст як ресурс осучаснення й збагачення змісту підручника української мови. Проблеми сучасного підручника. Випуск 27. 2021. С. 15 – 26.
2. Державний стандарт базової середньої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinska-shkola/derzhavnij-standart-bazovoyi-serednoyi-osviti>
3. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
4. Закон України «Про повну загальну середню освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#n149>
5. Модельна навчальна програма «Українська мова. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти / Заболотний О. В., Заболотний В. В., Лавринчук В. П., Плівачук К. В., Попова Т. Д. URL: <https://drive.google.com/file/d/1DzL9Eu9UXz73oINyRRF12sMT0qvcCLcd/view>
6. Українська мова : підруч. для 5 кл. закл. загал. серед. освіти / Л. Гапон, О. Грабовська, О. Петришина, О. Підручняк. Тернопіль : Підручники і посібники, 2022. 320 с.
7. Українська мова : підруч. для 5 кл. закл. загал. серед. освіти / А. В. Онатій, Т. П. Ткачук. Тернопіль : Навчальна книга «Богдан», 2022. 288 с.
8. Шуляр В. І. Медіаосвіта : стратегія й тактика співпраці медіапедагогів і бібліотекарів. Збірник статей П'ятої міжнародної науково-методичної конференції «Практична медіаграмотність : міжнародний досвід та українські перспективи». Київ: Центр Вільної Преси, Академія української преси, 2017. С. 331–336 с.

*Олена Мельникова-Курганова,
кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент,
Національний авіаційний університет,
м. Київ, Україна*

ПРОПАГАНДИСТСЬКІ НАРАТИВИ В РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКІЙ ІНФОРМАЦІЙНІЙ ВІЙНІ

Наратив – це не просто розповідь в інформаційному просторі, а культурно прийнята логіка розвитку події. В основі наративу має бути принцип: якщо є порушення, то воно має бути виправленим, а зло покараним [1].

Г. Почепцов розглядає наратив як ментальну структуру, що допомагає зрозуміти побудову мислення людини. У літературознавстві наратив тлумачиться як опис структури оповідання. В інформаційному просторі наратив розкриває мережу причинно-наслідкових зв'язків [2]. На його думку «наративи задають причини військових дій, щоб виправдати їх в очах свого населення та всього світу. Росія поставила свої цілі у війні в Україні як «демилітаризація» та «денацифікація». Але вони виявилися надто слабкими і розпливчастими, щоб змусити своє населення йти на війну» [2].

Згадаємо наративи, які використовували російські пропагандисти на початку повномасштабного вторгнення в Україну у лютому-березні 2022 р.:

- «Через два дні все закінчиться, коли прийде нова (російська) влада».
- «України більше немає».
- «Київ захоплено».
- «Збройні сили капітулювали».
- «Всіх вас кинули, влада всіх покинула».